

Handreiking Verwijsindex Risicojongeren

Wat is de Verwijsindex Risicojongeren?

De Verwijsindex Risicojongeren is ingevoerd in het voorjaar van 2010. Aanleiding was de casus Savanna waarbij een meisje om het leven kwam terwijl er vele hulporganisaties betrokken waren bij dit gezin. Deze organisaties bleken dat van elkaar echter niet te weten. De Verwijsindex Risicojongeren (VIR) is ontwikkeld om herhaling hiervan te voorkomen. Een professional die meldingsbevoegd is kan desnoods zonder toestemming een jeugdige melden in de VIR, als de professional een redelijk vermoeden heeft dat de jeugdige in de noodzakelijke condities voor een gezonde en veilige ontwikkeling naar de volwassenheid daadwerkelijk wordt bedreigd, door een of meer in de Jeugdwet genoemde risico's. Het doel is dat professionals door melding van een jeugdige tot 23 jaar in de VIR vroegtijdig onderling afstemmen om zo passende hulp, zorg of bijsturing te leveren. Het werken met de Verwijsindex is vastgelegd in de Jeugdwet en voorheen in de Wet op de Jeugdzorg.

Wat kwam uit de evaluatie van de Verwijsindex Risicojongeren?

In 2015 is het werken met de Verwijsindex geëvalueerd. Hieruit kwam onder meer dat de belangrijkste reden voor professionals om af te zien van een melding is dat zij ouders en/of de jeugdige moeten informeren over de melding (volgens 26% van alle meldingsbevoegden; o.a. vanwege handelingsverlegenheid van de professional en angst de vertrouwensband te schaden). Daarnaast geeft 40% aan in de meeste gevallen niet goed te weten wanneer een melding te doen (maar noemt dit niet als reden om niet te melden). De bereidheid tot melden wordt onder meer negatief beïnvloed doordat professionals schroom hebben jongeren/ouders te informeren of de meerwaarde van de Verwijsindex niet inzien of niet goed weten wanneer een melding te doen. Het werken met de Verwijsindex heeft ook meerwaarde. "In ongeveer een kwart van de matches is volgens meldingsbevoegden sprake van een contact met een professional waar de andere professional tot dan toe nog geen contact mee had (over deze jongere)." Professionals zien de meerwaarde van de Verwijsindex met name bij regionaal overstijgende kwesties. Als ouders en jeugdige plots verhuizen kunnen betrokken professionals elkaar toch vinden. Meer dan de helft van de matches was regio overstijgend.

Landelijke Verwijsindex Risicojongeren of Regionale Verwijsindex?

Er is ook een landelijke Verwijsindex Risicojongeren. Alleen de Raad voor de Kinderbescherming is bevoegd om rechtstreeks jeugdigen te melden in deze landelijke Verwijsindex. Alle andere meldingen vinden plaats in een regionale Verwijsindex die gekoppeld is aan de landelijke Verwijsindex.

Wat is de taak van gemeenten bij de Verwijsindex Risicjongeren?

Gemeenten zijn wettelijk verplicht om een regionale Verwijsindex in te richten en het gebruik daarvan te stimuleren. De gemeente neemt het werken met de Verwijsindex meestal op als een verplichting in zorgcontracten bij zorgaanbieders, dan wel in convenanten met bijv. school.

Wie kan een jeugdige in de Verwijsindex Risicjongeren melden?

Als een zorgaanbieder of school is aangesloten op de Verwijsindex (dit is een webapplicatie) kan de zorgorganisatie of school vervolgens bepalen welke professionals meldingsbevoegd zijn. Alleen een meldingsbevoegde professional heeft toegang tot de Verwijsindex.

Is er een meldrecht of meldplicht in de Verwijsindex Risicjongeren?

De professional heeft een meldrecht als het gaat om het opnemen van een jeugdige in de Verwijsindex Risicjongeren (VIR). Dit is nadrukkelijk een meldrecht en geen meldplicht. De professional maakt een afweging of er sprake is van een situatie die de gezonde ontwikkeling naar de volwassenheid van een jeugdige daadwerkelijk bedreigt. Het kan zijn dat die situatie nu al een schadelijk of belemmerend effect heeft, of dat de ontwikkeling van de jeugdige bedreigd wordt. Er moet in beide gevallen sprake zijn van een gegrond vermoeden.

N.B. Het enkele feit dat een jeugdige cliënt is bij een hulp- of zorgaanbieder is niet voldoende voor een registratie in de VIR. Meestal is niet één geïsoleerd probleem doorslaggevend, maar maakt een combinatie van verschillende problemen een situatie dusdanig ernstig dat registratie van een jeugdige in de VIR gerechtvaardigd is.

Wat zijn de wettelijke meldcriteria Verwijsindex Risicjongeren?

Meldcriteria art 7.1.4.1 Jeugdwet¹:

- a. de jeugdige staat bloot aan geestelijk, lichamelijk of seksueel geweld, enige andere vernederende behandeling, of verwaarlozing;
- b. de jeugdige heeft meer of andere dan bij zijn leeftijd normaliter voorkomende psychische problemen, waaronder verslaving aan alcohol, drugs of kansspelen;
- c. de jeugdige heeft meer dan bij zijn leeftijd normaliter voorkomende ernstige opgroei- of opvoedingsproblemen;
- d. de jeugdige is minderjarig en moeder of zwanger;
- e. de jeugdige verzuimt veelvuldig van school of andere onderwijsinstelling, dan wel verlaat die voortijdig of dreigt die voortijdig te verlaten;
- f. de jeugdige is niet gemotiveerd om door legale arbeid in zijn levensonderhoud te voorzien;
- g. de jeugdige heeft meer of andere dan bij zijn leeftijd normaliter voorkomende financiële problemen;
- h. de jeugdige heeft geen vaste woon- of verblijfplaats;
- i. de jeugdige is een gevaar voor anderen door lichamelijk of geestelijk geweld of ander intimiderend gedrag;
- j. de jeugdige laat zich in met activiteiten die strafbaar zijn gesteld;
- k. de ouders of andere verzorgers van de jeugdige schieten ernstig tekort in de verzorging of opvoeding van de jeugdige, of de jeugdige staat bloot aan risico's die in bepaalde etnische groepen onevenredig vaak voorkomen.

Melden of registreren in de Verwijsindex Risicjongeren?

Om verwarring te voorkomen met een melding aan het AMHK/Veilig Thuis spreken we bij de VIR over het *registreren* van de jeugdige.

¹ Ter ondersteuning voor het maken van deze professionele afweging en nadere uitleg van deze wettelijke criteria heeft de rijksoverheid een handreiking ontwikkeld. Zie www.handreikingmelden.nl

Hoe maak ik zorgvuldig gebruik van het meldrecht bij de Verwijsindex Risicjongeren?

Bij het toepassen van het meldrecht om een jeugdige in de VIR te registreren gaat de professional zorgvuldig te werk. Van belang is de vertrouwensrelatie met de jeugdige en diens ouders als uitgangspunt te nemen. Heeft de professional de afweging gemaakt dat registratie van de jeugdige in de VIR noodzakelijk is, dan bespreekt de professional deze afweging en het doel van de registratie in de VIR van tevoren met de jeugdige en diens ouders. Doel van dit gesprek is de zienswijze van de professional te toetsen aan die van de jeugdige en ouders én het vragen van toestemming voor registratie in de VIR. Indien een gesprek met de jeugdige en diens ouders niet mogelijk is, bijvoorbeeld vanuit veiligheidsoverwegingen, of toestemming voor registratie in de VIR niet wordt verkregen, weegt de professional zorgvuldig of hij ook zonder toestemming gebruik zal maken van het meldrecht.

Welke gegevens worden in de Verwijsindex Risicjongeren geregistreerd?

In de VIR worden geen inhoudelijke gegevens geregistreerd, maar enkel het Burgerservicenummer (BSN) of naam en adresgegevens van de jeugdige en de contactgegevens van de professional. De VIR is bedoeld om hulpverleners en beroepskrachten, die te maken hebben met jongeren met een verhoogd risico op een bedreigde ontwikkeling, de gelegenheid te bieden onderling met elkaar in contact te komen door middel van een 'match' in de vorm van een e-mailbericht.

Met wie kan er een match ontstaan?

Een match kan ontstaan met een professional die:

- dezelfde jeugdige heeft geregistreerd of
- een jeugdige heeft geregistreerd die op hetzelfde adres woonachtig is of
- een jeugdige heeft geregistreerd met dezelfde ouder (zoals vermeld bij Basisregistratie Personen (BRP) van de gemeente).

Er kan dus een match ontstaan met een professional die dezelfde jeugdige heeft geregistreerd in de VIR of diens (stief) zus of broer.

Mag ik gegevens uitwisselen na de match?

Van professionals wordt verwacht dat zij na een match met elkaar overleggen over afstemming en een gezamenlijke aanpak. Als de professional na een "match" over wil gaan tot uitwisseling of afstemming van gegevens met een andere professional is overigens als uitgangspunt de toestemming van de jeugdige en diens ouders noodzakelijk. De professional kan wel contact opnemen met de matchende partij om na te gaan wat diens vragen zijn. Dit kan zinvolle informatie zijn om vervolgens het gesprek aan te gaan met de jeugdige en diens ouders over toestemming voor het verstrekken van informatie. Wordt geen toestemming verkregen dan is verstrekken van informatie enkel mogelijk als er sprake is van een conflict van plichten.

Hoe lang worden gegevens bewaard in de Verwijsindex Risicjongeren?

Een professional verwijdert een door hem gedane melding uit de Verwijsindex indien naar zijn oordeel die melding niet terecht is gedaan of als het eerder gesignaleerde risico niet meer aanwezig is. Een signaal is maximaal 2 jaar actief en wordt daarna inactief gedurende 5 jaar gearchiveerd. Er kunnen dan geen matches meer ontstaan. Een signaal wordt verwijderd als een jeugdige 23 jaar wordt of komt te overlijden. Een gearchiveerde signaal wordt tot slot automatisch verwijderd bij het verstrijken van de bewaartermijn van 5 jaar.